

Literacypraktiker i skolans olika ämnen

Caroline Liberg

Under senare år har ett nytt forskningsområde vuxit fram som på engelska benämns med begreppet ”disciplinary literacy” (ung. ämnesspråkliga praktiker). Det innebär att vi fått en mängd studier om hur literacypraktiker ser ut i olika skolämnen. Men sällan ser vi i dessa studier jämförelser mellan olika ämnens literacypraktiker. Av den anledningen fokuseras i den här presentationen just den frågan om vilka likheter och skillnader som föreligger mellan olika skolämnens literacypraktiker. För att besvara och belysa den frågan behandlas tre aspekter av dessa literacypraktiker. Den första aspekten rör vilka former av meningsskapande som återfinns inom olika skolämnen, exv. musicera, beskriva, berätta, undersöka, sammanfatta, resonera, värdera, tolka, analysera osv. Exempel på detta hämtas från en analys av kursplaner inom olika ämnesområden i den senaste läroplanen för grundskolan i Sverige (Lgr11, reviderad 2020). Den andra aspekten rör språkliga resurser som används för att gestalta ett innehåll, som ord och uttryck, formler, symboler och visualiseringar av olika slag som illustrationer, figurer, modeller, tabeller och diagram. Den tredje aspekten rör på vilka sätt elever förväntas delta och vara medskapare av de literacypraktiker de möter. Detta behandlas i termer av hur eleverna förväntas röra sig i dessa literacypraktiker:

- att röra sig i texten genom att exempelvis förklara ämnesbegrepp, genomföra närläsning och granska texten ord för ord eller svara på textnära frågor.
- att röra sig ut från och in i texten genom att använda egna erfarenheter och kunskaper för att exempelvis utforska, berika och fördjupa förståelsen av ett faktiskt eller fiktivt innehåll.
- att röra sig in mot texten med kritisk blick och granska innehållet med avseende på *vad* som påstås, *vem* som står bakom detta, *hur* innehållet är designat och *varför* det skapats och vilka syften som ligger bakom det.
- att röra sig mellan olika gestaltungsformer som görande, (sam)talande, läsande, skrivande och/eller olika typer av språkliga resurser som ord, symboler och visualiseringar.

De två senare aspekterna, språkliga resurser och elevers deltagande och medskapande, exemplifieras med hjälp av resultat hämtade från egna och andras studier genomförda framför allt i en svensk skolkontext. Genomgångarna av dessa tre aspekter sammanfattas i en översikt över likheter och skillnader mellan olika skolämnens literacypraktiker. Resultaten från denna översikt ligger till grund för en diskussion av ”disciplinary literacy” i relation till det som benämns som ”content area literacy”, dvs en mer generell och inte ämnesspecifik literacy. Detta leder vidare till en diskussion om betydelsen av en funktionell och balanserad ämnesbaserad språkundervisning (”content-based language learning”).